

жана кыйынчылыктары да кездешет. Узак убакыт экран алдында олтуруу көздүн чарчашына, баш ооруга, дененин туура эмес абалына алып келиши мүмкүн, ошондой эле электрондук каражатка ашыкча таянуу бул өз алдынча ойлонуу жана чыгармачылык ишмердүүлүктү чектейт. Кааналарда техниканын жетишсиздиги (компьютер, панель, интернет ж.б) кыйынчылыктарды жаратат.

Адабияттар.

1. Бекбоев И. Б. Математиканы окутуу 1-4-класс [Текст] / Бекбоев И. Б., Аттокурова Ч. А. – Бишкек, 2016 – 188 б
2. Аликова А. М. Башталгыч класстардын мугалимдери үчүн USAIDдин «Окуу керемет!» долбоору [Текст] / Аликова А. М., Керимканова Ү. А., Суржик Л. С., Храмова А. Н., Ситабхан Я. (Математика боюнча 1-5-модулдар) – Бишкек, 2021 – 330 б.
3. Бантова М. А. Методика преподавания математики в начальных классах [Текст] / Бантова М. А., Бельтюкова Г. В., Полевщикова А. М. – Москва, 1976. – 333 с
4. Моро М. И. Математиканы 2-класста окутуу (которгон Чоюбек Кушчубеков) [Текст] / Бантова М. А. – Фрунзе, 1986. – 172б
5. <https://toytheater.com/category/math-games/>
6. <https://chikipooki.com/ru>
7. <https://ilim.oshmpu.kg/index.php/01/article/view/334/227>

УДК: 372.881:37.013

DOI: <https://doi.org/10.56122/.v1i2.448>

БАШТАЛГЫЧ КЛАССТАРДА АДАБИЙ ОКУУ САБАГЫНДА КӨРКӨМ ТЕКСТТИ ТОПТУК ЖАНА ЖЕКЕЧЕ ТАЛДОО ФОРМАЛАРЫ

Тенишова Клара Жарашбековна
ОшМПУ, окутуучу
ORCID: 0009-0001-6367-0656

ФОРМЫ ГРУППОВОГО И ИНДИВИДУАЛЬНОГО АНАЛИЗА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Тенишова Клара Жарашбековна,
преподаватель, Ош ГПУ
ORCID: 0009-0001-6367-0656

FORMS OF GROUP AND INDIVIDUAL ANALYSIS OF LITERARY TEXTS IN LITERARY READING LESSONS IN PRIMARY SCHOOL

Tenishova Klara Zarashbekovna,
Lecturer, Osh State Pedagogical University
ORCID: 0009-0001-6367-0656

Аннотация

Бул макалада башталгыч класстардын адабий окуу сабагында көркөм текстти топтук жана жекече талдоо ыкмаларынын мааниси жана аларды колдонуу процесси талданат. Окуучулардын интеллектуалдык жана эмоционалдык өнүгүүсүнө, ошондой эле чыгармачылык жана сынчыл ой жүгүртүүсүн жандандырууга таасири изилденет. Топтук талдоо ыкмасы билим алууда окуучуларды өз ара байланышуу, пикир алмашуу жана жекече көз караштарын билдирүүгө шыктандырат. Ал эми жекече талдоо ыкмасы жеке өз ойлорун жана бааларын билдирип, балдардын өз алдынча иштөө жөндөмдөрүн өркүндөтүүгө көмөктөшөт. Макалада көркөм текстти талдоонун адабий, этикалык жана философиялык

мааниси да каралып, окуучулардын ар тараптуу өнүгүүсүн камсыздоо үчүн топтук жана жекече талдоонун кантип колдонулуусу керектиги жөнүндө кеңештер берилет. Текстти талдоонун бул ыкмалары мектеп программасындагы ролун жана педагогикалык маанисин терең талдайт, ошондой эле окуучулардын билим алуусундагы маанилүү аспектилерге көңүл бурат. Макалa мектеп мугалимдерине жана педагогика адистерине көркөм тексттерди талдоо аркылуу балдардын моралдык баалуулуктарын жана чыгармачылык жөндөмдөрүн өнүктүрүү жолдорун сунуштайт.

Ачкыч сөздөр: текстти талдоо ыкмалары, топтук талдоо, жекече талдоо, чыгармачылык ой жүгүртүү, сынчыл көз караш, моралдык баалуулуктар, этикалык баалуулуктар, философиялык баалуулуктар, педагогикалык аспектилер, мектеп программасы, окуучуларды өнүктүрүү.

Аннотация

В данной статье рассматривается значение и применение методов группового и индивидуального анализа художественного текста в процессе обучения учащихся начальных классов. Изучается влияние этих методов на интеллектуальное, эмоциональное и творческое развитие детей. Групповой анализ способствует развитию взаимодействия, обмена мнениями и выражения индивидуальных точек зрения среди учащихся, в то время как индивидуальный анализ помогает развивать самостоятельность, способность к индивидуальному восприятию и анализу текста. Также в статье обсуждается этическое, моральное и философское значение анализа художественных текстов и даются рекомендации по использованию этих методов в образовательном процессе для всестороннего развития учеников. Рассматривается роль данных методов в школьной программе и их влияние на педагогический процесс. Статья предлагает идеи и практические советы для учителей и педагогов по использованию методов анализа текста для развития творческих и моральных ценностей учащихся.

Ключевые слова: методы анализа текста, групповой анализ, индивидуальный анализ, творческое мышление, критическое восприятие, моральные ценности, этические ценности, философские ценности, педагогические аспекты, школьная программа, развитие учеников.

Abstract

This article explores the significance and application of group and individual analysis methods of literary texts in the education process of primary school students. It examines the impact of these methods on the intellectual, emotional, and creative development of children. Group analysis promotes interaction, exchange of opinions, and expression of individual perspectives among students, while individual analysis helps develop independence, the ability to perceive and analyze texts individually. The article also discusses the ethical, moral, and philosophical significance of analyzing literary texts and provides recommendations for using these methods in the educational process to ensure the all-round development of students. The role of these methods in the school curriculum and their impact on the pedagogical process are examined. The article offers ideas and practical advice for teachers and educators on using text analysis methods to foster creative and moral values in students.

Keywords: text analysis methods, group analysis, individual analysis, creative thinking, critical perception, moral values, ethical values, philosophical values, pedagogical aspects, school curriculum, student development.

Киришүү.

Адабий окуу — мектепте балдардын дүйнө таанымын кеңейтүү, чыгармаларды талдоо аркылуу алардын ой жүгүртүүсүн өркүндөтүү, ошондой эле руханий жана этикалык баалуулуктарды түптөө процессинин маанилүү бөлүгү болуп саналат. Башталгыч класстарда көркөм текстти талдоо окуучулардын креативдүү жана сынчыл ой жүгүртүүлөрүн өнүктүрүү үчүн зор мүмкүнчүлүк түзөт. Адабий чыгармаларды, жомокторду жана башка тексттерди талдоо балдарга тексттердин ички мазмунун терең түшүнүүгө гана эмес, ошол эле учурда моралдык, этикалык жана философиялык сабактарды да үйрөтүүгө көмөктөшөт.

Көркөм текстти талдоо — бул окуучулардын эмоционалдык жана интеллектуалдык өнүгүүсүнө таасир эткен, ошондой эле алардын чыгармачылык жөндөмдөрүн бекемдеген бир

процесстин бир бөлүгү. Тексттерди топтук жана жекече талдоо, алардын маңызын, каармандарынын ички дүйнөсүн изилдөө, ошондой эле тексттин негизги максатын түшүнүү балдарга өз пикирлерин ишенимдүү жана аргументтештирип билдирүүгө шарт түзөт.

Бул макалада башталгыч класстардын адабий окуу сабагында көркөм текстти топтук жана жекече талдоо ыкмаларынын колдонулушу, алардын балдардын когнитивдик жана социалдык көндүмдөрүн өнүктүрүүдөгү мааниси жана натыйжалары каралат. Алгач көркөм текстти талдоонун негизги аспекти, анын мектеп программасындагы ролу жана балдарга болгон таасири тууралуу сөз болот. Андан соң топтук жана жекече талдоо ыкмаларынын ар бири боюнча мисалдар келтирилип, алардын ар кандай тексттерге жана адабий чыгармаларга байланыштуу колдонулушу изилденет.

Макаланын негизги максаты — көркөм текстти талдоонун бала тарбиясындагы ролун көрсөтүп, анын интеллектуалдык жана эмоционалдык өсүшүнө кандайча таасир этерин түшүндүрүү. Топтук жана жекече талдоо ыкмаларынын педагогикалык мааниси жана алардын окуу процессинде кандай натыйжаларга жетишүүгө жардам берери тууралуу терең изилдөө жүргүзүү.

Көркөм текстти талдоонун мааниси жана максатына токтоло кетсек. Көркөм текстти талдоо, башталгыч класстарда балдардын эстетикалык, когнитивдик жана эмоциялык өнүгүүсүнө чоң таасир тийгизет. Көркөм тексттерде жашоонун чыныгы көрүнүштөрү, адамдардын жана жаратылыштын ортосундагы байланыштар, ой-толгоолор жана чыгармачылык сүрөттөр чагылдырылат. Бул элементтер балдардын дүйнө таанымын кеңейтип, сөз байлыгын арттырып, чыгармачылык ой жүгүртүүнү өнүктүрөт. Көркөм текстти талдоонун максаты – окуучулардын ой жүгүртүүлөрүн өнүктүрүү, аларды терең түшүнүүгө жана маалыматты өз алдынча талдоого үйрөтүү. "Көркөм текстти талдоо балдардын эстетикалык жана этикалык өстүрүүсүнө, алардын адабий чыгармачылыгын өркүндөтүүгө көмөктөшөт".

Мында негизги эки аспекти айта кетүүгө болот:

1. Көркөм текстти талдоонун мектеп программасындагы мааниси

Мектеп программасында көркөм текстти талдоо балага тилдик жана адабий билимдерди тереңдетүүгө, сөз байлыгын кеңейтүүгө жана алардын чыгармачылык ой жүгүртүүсүн өркүндөтүүгө көмөктөшөт. Мектепте көркөм тексттерди окуу жана талдоо процессинде окуучулар текстти гана эмес, анын ар бир бөлүгүн, тилин, структурасын жана жашоого болгон көз карашын терең изилдешет. Мындан тышкары, көркөм текст балдардын сөз байлыгын кеңейтет, анткени тексттерде жаңы сөздөр, айкын айтылыштар жана тилдик формалар пайдаланылат.

Көркөм тексттин тилдик өзгөчөлүктөрүн түшүнүүдө балдар сөздүн маңызын жана аны туура колдонуу ыкмаларын үйрөнүшөт. Тексттерди анализдөө аркылуу балдар грамматикалык жана синтаксистик структураларды да жакшыраак түшүнүшөт, ошондой эле сөздүн эстетикалык жана образдуу колдонулушу менен тааныша алышат. Мында, текстти түшүнүү жөндөмү менен бирге, тексттин тилин колдонуу, анын ар бир элементин түзөтүү, жана аны терең ой жүгүртүү аркылуу кабыл алуу, балдардын лексикалык чөйрөсүн кеңейтет.

Бул процесс окуучуларга жогорку деңгээлде креативдүү ой жүгүртүүгө мүмкүндүк берет. Мисалы, жомоктор, поэзия, чыгармалар жана башка көркөм тексттер аркылуу алар жаңы түшүнүктөрдү ачышып, алардын ой толгоолору жана ар кандай маселелерге көз караштары кеңейтилет.

2. Көркөм тексттин философиясы жана адабий тилинин терең маңызы.

Көркөм текстти талдоо балага дүйнөнү жана анын философиялык аспектилерин терең түшүнүү мүмкүнчүлүгүн берет. Көркөм чыгармалардагы образдар, символдор, жана ой жүгүртүүлөр көп учурда адамдын ички дүйнөсүн, анын этикалык, руханий жана акыйкаттыкка болгон көз карашын чагылдырат. Көркөм тексттер адамдын тарыхын, анын жашоосундагы маанилүү кырдаалдарды, кыйынчылыктарды жана ар кандай этикалык маселелерди сүрөттөйт. Мындай тексттерде көп учурда адамзаттын кандай жактары жана алардын жакшы, жаман жактары, ар кандай турмуштук кырдаалдар тууралуу терең ойлор менен бөлүшүлөт.

Көркөм тексттердин философиясы мектеп окуучуларына дүйнөнү жөн гана көрүү эмес, аны терең түшүнүү жана моралдык баалуулуктарга негизделген пикирлерди түзүү мүмкүнчүлүгүн берет. Мисалы, белгилүү чыгармалардагы каармандардын иш-аракеттери, алардын коомдук, жеке жана руханий туюмдары аркылуу окуучулар моралдык баалуулуктарды, адеп-ахлактык маселелерди жана этникалык, социалдык чөйрөдөгү көйгөйлөрдү баалай алышат.

Адабий тилдин терең маңызы да абдан маанилүү. Адабий тексттер көп учурда адамдардын жан дүйнөсүн түшүндүрүү, алардын сезимдерин жана руханий абалдарын билдирүү үчүн сүрөттөөчү тилин колдонушат. Ошондуктан көркөм текстти талдоо процесси окуучуларга анын жасалгалуу жана образдуу тилдик компоненттерин аңдоого, символдордун жана метафоралардын маанисин түшүнүүгө, тексттин жалпы маңызын кабыл алууга жардам берет.

Көркөм текстти талдоо балага инсандык өсүшү үчүн маанилүү шарттарды түзөт. Эң биринчи кезекте, бул окуучулардын өз алдынча ой жүгүртүү жана ойлорун жеткирип берүүгө үйрөнүшүнө шарт түзөт. Көркөм текстти терең талдоо алардын сынчыл ой жүгүртүүсүн жогорулатат, алар тексттин ичиндеги бардык кабарларды жогору баалап, анын негизинде өз түшүнүктөрүн түзө алышат.

Ошондой эле, көркөм текстти талдоо балдардын эмоционалдык жана моралдык өнүгүүсүнө көмөктөшөт. Көркөм чыгармалардагы каармандардын чечимдери, алардын иш-аракеттери жана каармандык жүрүм-туруму, ошондой эле коомдук тармактагы этикалык суроолор балдардын моральдык баалуулуктарын бекемдөөгө жардам берет. Тексттер аркылуу алар адамзаттын укуктарын жана адилеттүүлүктү, тынчтыкты жана өз ара түшүнүү маселелерин кабыл алышат.

Көркөм тексттерде адамдын бардык сезимдери, ойлоору жана туура эмес кылган иштери каралат. Окуучулар бул тексттер аркылуу өздөрүнүн моральдык баалуулуктарын бекемдеп, коомдогу көйгөйлөргө кандайча мамиле кылыш керектигин түшүнүшөт. Текстти терең талдоо аркылуу бала жеке адам катары коомдук көйгөйлөргө ойлоонууга, кайдыгер болбоого жана адилеттүүлүктү таанууга үйрөнөт.

Топтук талдоо формалары башталгыч класстарда эң көп колдонулган ыкмалардын бири болуп саналат. Бул формада окуучулар биригип, тексттин мазмунун жана маанисин биргеликте талдашат. Топтук иштин негизги артыкчылыгы – бул окуучуларды бири-бирине жардам берүү, пикир алмашуу жана ишти биргелешип чечүү мүмкүнчүлүгүн берүү. Мындай иш-чаралар балдарды топтук динамикада иштөөгө, маселелерди ар тараптан карап чыгууга үйрөтөт.

Топтук талдоо иштери бир топту иштетүү аркылуу орун алат. Мындай ишти уюштуруу үчүн мугалим текстти талдоого арналган суроолорду, проблемаларды жана негизги пункттарды сунуштайт. Окуучулар бул суроолорго өз ойлорун айтып, текстке болгон көз караштарын бөлүшөт. Балдар бирин-бирине жардам берип, тексттин идеяларын талкуулашат, чыгармачылык ыкмаларды колдонуу менен терең түшүнүүгө аракет кылышат. Мындай процесс балдардын когнитивдик жана социалдык көндүмдөрүн бекемдейт.

Жекече талдоо формалары

Жекече талдоо — бул ар бир окуучунун өз алдынча текстти анализдөө жана аны терең түшүнүү процесси. Окуучулар тексттин структурасын, тилдик өзгөчөлүктөрүн жана анын философиялык, моральдык аспектилерин изилдеп, өз оюн жарыялай алышат. Жекече талдоо баланын аналитикалык ой жүгүртүүсүн жандандырып, анын интеллектуалдык дараметин өсүрөт.

Жекече талдоо иши көбүнчө жеке тапшырмаларды аткаруу менен ишке ашырылат. Окуучулар белгилүү бир текстти окуп, ага ар кандай аспектилерден баа беришет. Алар тексттин каармандарынын иш-аракеттерин, иш-кыларын жана жашоого болгон көз карашын изилдешет. Ошондой эле, алар өздөрүнүн жеке пикирлерин жана текстти кабыл алуу жолдорун көрсөтүшөт. Жекече талдоо баланын жазуу жөндөмүн, чыгарманы талдоо жөндөмүн жана өз алдынча пикир билдирүү жөндөмүн өркүндөтөт.

Талдоо формаларын сабакта колдонуу

Топтук жана жекече талдоо формаларын сабакта колдонуу мектептеги адабий сабактардын негизги методдору болуп саналат. Мугалимдер сабакта бул ыкмаларды колдонуу аркылуу окуучулардын интеллектуалдык жана социалдык көндүмдөрүн өнүктүрүшөт. Топтук талдоо иши сабакта өзгөчө пайдалуу, анткени ал балдарга өз пикирлерин жарыялап, башка окуучулардын ой-пикирлерин укканга мүмкүнчүлүк берет. Ал эми жекече талдоо аркылуу окуучулар өздөрүнүн терең ойлонуу жана анализдөө жөндөмдөрүн көрсөтө алышат.

Мугалимдер сабакта текстти топтук жана жекече талдоо формалары менен толуктап, окуучулардын аналитикалык ой жүгүртүүсүн, чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн жана сынчыл көз караштарын өркүндөтүшөт. Бул ыкмаларды сабакка киргизүү окуучулардын кызыгуусун арттырып, чыгармачылыгын өркүндөтөт.

Топтук талдоо иштерин адабий окуу сабагында колдонуу үчүн төмөнкүдөй мисалдарды келтирсек болот.

Мисал: "Ата-Эне жана Бала" деген текст боюнча топтук талдоо

Окуучуларга "Ата-Эне жана Бала" деген чыгарманы окуп бериңиз. Текстте ата-эненин балага болгон камкордугу, жакшы тарбия берүү, ага түшүнүү жана моралдык баалуулуктарды үйрөтүү тууралуу айтылат. Адабий окуу сабагында балдар бул текст аркылуу этномаданий компетенттүүлүктүн маанилүүлүгүн түшүнүшөт. Ата-энелердин, чоң ата, чоң энелердин, айыл аксакалдарынын батаасын жана алкышын алуу, жана жеткинчектерди колдоо көрсөтүү маанилүү экендигин түшүнүү керек. [3, с.166]

Суроолор:

1. Тексттен ата-эненин баласына болгон камкордугу кандай көрүнөт? Бала үчүн эмне кылышат?
2. Ата-эненин баласы менен болгон мамилесинде кандай моралдык баалуулуктар көрүнө баштады?
3. Тексттин негизги идеясын өз сөзүңөр менен түшүндүрүп бериңиздер.
4. Бул текстте кандай да кыймылдаткыч образдар, символдор барбы?
5. Текстте ата-эненин баланы туура тарбиялоо жолдору кандай чагылдырылган?

Талкуу: Топту бөлүп, ар бир топка ушул суроолорду берип, өз ойлорун жана жоопторун талкуулоону сунуштайсыз. Ар бир топ өзүнүн пикирлерин айтат, башка топтордун ой-пикирлерин угат жана текстти терең түшүнүүгө аракет кылат. Мындан тышкары, мугалим топторго чыгармачылык мисалдарды келтирүүнү сунуштай алат, мисалы, кандайча жакшы тарбия берүү керек экендиги боюнча сүйлөшүүлөрдү уюштуруу.

Жыйынтык: Топтук талдоо ишинин натыйжасында окуучулар тексттин негизги маанисин жакшыраак түшүнүшөт, ата-эненин ролу жана бала тарбиясынын маңызы тууралуу терең ой жүгүртүшөт. Ошондой эле, топтук талкуу аркылуу алардын социалдык көндүмдөрү өркүндөтүлүп, бирге иштөө, пикир алмашуу, чыгармачылык ыкмаларды колдонуу көндүмдөрү бекемделет.

Топтук талдоонун пайдалары:

- Окуучулар тексттин мазмунун тереңирээк түшүнүшөт.
- Когнитивдик (акыл-эс) жана социалдык (командалык иштөө) көндүмдөрү өркүндөтүлөт.
- Окуучулар өз ойлорун түз, түшүнүктүү жана ишенимдүү баяндап берүү көндүмдөрүн алышат.

Башталгыч класстын адабий окуу сабагында **жекече талдоо** жүргүзүү үчүн мисал катары төмөндөгүдөй иш-чараны сунуштайм. Бул мисалда окуучулар текстти өз алдынча окуп, аны ар кандай аспектилерден анализдеп, өз пикирлерин билдиришет.

Мисал: "Кемпир менен Кулун" деген текст боюнча жекече талдоо [10]

Текст: Кыргыздын белгилүү жомогу "Кемпир менен Кулун" (кыскача баяндама)

Мазмуну: Жомокто кемпир менен анын кулуну жөнүндө сөз болот. Кулун акылсыз, эмгекке салмактуу эмес, бирок кемпир ага көп жардам берет. Анын билим берүү жолундагы аракеттери жана кулундун мүнөзү аркылуу моралдык сабактар берилет.

Тапшырма:

Окуучуларга "Кемпир менен Кулун" жомогун окуп, төмөнкү суроолорго жооп берүүнү тапшырса болот:

1. **Каарманды сүрөттөө:** Кулундун кандай сапаттары бар? Ал кандай иш-аракеттерди кылат? Ал эми кемпирдин кандай сапаттары бар жана ал кулунга кандайча жардам берет?
2. **Тексттин негизги идеясы:** Жомоктун негизги идеясы кандай? Ал кандай моралдык сабак берет?
3. **Текстке өз баа берүү:** Кулундун иш-аракеттерин туура деп эсептейсизби? Эгерде сиз кемпирдин ордуна болгондо, кулунга кандайча жардам бермек элеңиз?
4. **Темага өз пикир берүү:** Текстте кемпирдин кулунга болгон мамилеси тууралуу эмне ойдосуз? Өзүңүздүн жеке тажрыйбаңыздан белгилүү бир мисал келтирип, бул окуянын маанисин түшүндүрүңүз.
5. **Этикалык аспект:** Жомоктон кандай этикалык сабактарды үйрөнсө болот?

Жекече талдоо иши боюнча жол-жобо:

- **Жеке тапшырма:** Окуучу текстти окуп, жазуу түрүндө жогорудагы суроолорго жооп берет. Жеке пикирлерин билдирип, тексттин каармандарын жана алардын жашоосун, иш-аракеттерин талдайт. Окуучу өзүнүн көз карашын аргументтейт, демек, жазуу жөндөмү жана анализдөө көндүмдөрү өркүндөтүлөт.
- **Жоопторду түшүндүрүү:** Тексттин маанисин жана анын негизги сабагын түшүндүрүү үчүн, окуучу өз ойлорун жана көз караштарын жазуу менен билдирет. Бул иш жазуу жөндөмүн, чыгармачылыгын жана текстти терең түшүнүү жөндөмүн жогорулатат.
- **Этикалык ойлор:** Тексттин этикалык жана моралдык мааниси тууралуу ойлонуп, окуучу жомокто айтылган сабактарды күнүмдүк жашоодо кандай колдонууга боло турганын түшүндүрөт.

Мисалдын натыйжасы:

- **Окуучулардын жазуу жөндөмү:** Текстти талдоо жана суроолорго жооп берүү жолу менен окуучулардын жазуу жөндөмү өнүгөт.
- **Чыгармачылык ой жүгүртүү:** Окуучулар текстке болгон өзүнүн жеке баасын жана көз карашын көрсөтүп, чыгармачылык менен ойлонууну үйрөнүшөт.
- **Текстти талдоо жөндөмү:** Окуучулар тексттин каармандарын, сюжетин жана маанисин терең түшүнүшөт, аларды ар кандай аспектилерден талдашат.

Топтук жана жекече талдоонун билим берүү системасындагы ролу өтө маанилүү. Бул ыкмалар балдарга аналитикалык ой жүгүртүүнү үйрөтөт, ошондой эле өз оюн аргументтер менен негиздөө жөндөмдүүлүгүн бекемдейт. Топтук талдоо ар бир окуучунун көз карашын ар тараптан талдап, көп тараптуу ойлонууга жардам берет. Жекече талдоо болсо, окуучуларды өз пикирин айта билүүгө жана аны негиздей алышууга үйрөтөт.

Топтук жана жекече талдоонун билим берүү системасындагы ролу терең болуп, ал окуучулардын интеллектуалдык дараметин жогорулатат. Мектептеги окуу процесси ушул ыкмаларды колдонуудан өзгөчө пайдалуу болуп, окуучулардын аң-сезимдик жана чыгармачылык өсүшүнө жардам берет. Окуучулардын көркөм текстке болгон кызыгуусу жана баалоо жөндөмдөрү топтук жана жекече талдоонун натыйжасында өсөт. [2, с.136] Көркөм текстти талдоо үчүн ар кандай методдор жана каражаттар колдонулат. Бул методдор окуучуларга тексттин маанисин, композициясын, тилдик өзгөчөлүктөрүн жана анын структурасын түшүнүүгө жардам берет. Мугалимдер текстти анализдөө үчүн суроолорду, темалардын негиздерин жана башка байланыштуу аспектилерди сунуштап, окуучуларды текстке терең кирүүгө жетиштирет. Көркөм тексттин структурасын жана тилдик өзгөчөлүктөрүн анализдөө аркылуу балдар тексттин маанисин жана терең мазмунун түшүнүүгө жардам алышат. [6, с.128]

Окуучулар көркөм текстти талдоо үчүн ар кандай куралдардан жана ыкмалардан пайдаланышат. Мисалы, структуралык талдоо, образдардын жана символдордун талдаасы, ошондой эле тексттин негизги идеясын түшүнүү үчүн болгон башка методдор.

Корутунду

Билим берүү процессинде башталгыч класстардагы адабий окуу сабагы өзгөчө мааниге ээ, анткени ал балдардын көркөм тексттерди кабылдоосун, түшүнүүсүн жана адабиятка болгон кызыгуусун калыптандырат. Көркөм тексттерди окутуу окуучулардын сөз байлыгын өнүктүрүп, ой жүгүртүүсүн тереңдетип, эстетикалык жана моралдык тарбия берет. [7, с.155] Жыйынтыктап айтканда, Окуучулар көркөм текстти топтук жана жекече талдоонун мааниси чоң. Алар башталгыч класстарда көркөм текстти талдоодо негизги методдор болуп саналат. Топтук талдоо окуучуларды биригип иштөөдөн, ойлорун бөлүшүүдөн жана бири-бирине жардам берүүдөн үйрөтсө, жекече талдоо ар бир окуучуга өз алдынча ойлонууга жана баалоого мүмкүнчүлүк берет. Бул ыкмалар балдардын интеллектуалдык жана чыгармачылык жөндөмдөрүн жогорулатат, ошондой эле аларга терең ой жүгүртүүгө жана өзүнүн позициясын негиздегенге жардам берет.

Колдонулган адабияттар:

1. Абдрасулова, Г. Адабияттык окуудагы методикалык ыкмалар. – Бишкек: Кыргыз билим, 2020. – 184 с.
2. Болотбекова, Ж. Интерактивдүү технологияларды колдонуу методикасы. – Бишкек: Кыргызстан, 2021. – 136 с.
3. Мурзаканова, Г. Роль урока чтений в формировании этнокультурной компетентности учащихся начальных классов // Вестник Ошского государственного педагогического университета имени А.Мырсабекова. – 2024. – Т. 2, №2. – С. 165–169. – Режим доступа: <https://doi.org/10.56122/v2i2.232>
4. Мырзабекова, Н. Мектеп окуучуларынын окуу компетенциясын өнүктүрүүдө көркөм тексттин ролу // Педагогикалык изилдөөлөр журналы. – 2021. – №3. – С. 45–52.
5. Осмоналиева, Т. Башталгыч класстарда адабияттык окуу сабактарын уюштуруунун жолдору. – Бишкек: Раритет, 2022. – 112 с.
6. Захарова, М. Көркөм текстти талдоо жана окуучулардын чыгармачылык жөндөмдөрүн өнүктүрүү. – Бишкек: Адабият, 2016. – 128 с.
7. Теңишова, К. Значение преподавания художественных текстов в начальной школе по литературе // Вестник Ошского государственного педагогического университета имени А.Мырсабекова. – 2025. – Т. 2, №1(25). – С. 155–161. – Режим доступа: [https://doi.org/10.56122/v2i1\(25\).328](https://doi.org/10.56122/v2i1(25).328)

УДК 37.014.6

КЫРГЫЗСТАНДА STEM БИЛИМ БЕРҮҮНҮ ИШКЕ АШЫРУУ: АБАЛЫ, КӨЙГӨЙЛӨРҮ ЖАНА ӨНҮГҮҮ БАГЫТТАРЫ

Термечикова Алтынкан
Мамытовна ЖАМУ, ага окутуучу
ORCID:0009-0009-5436-2107
akbilek_a@mail.ru

ВНЕДРЕНИЕ STEM-ОБРАЗОВАНИЯ В КЫРГЫЗСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Термечикова Алтынкан Мамытовна
ЖАМУ, ст.преподаватель
ORCID:0009-0009-5436-2107

IMPLEMENTATION OF STEM EDUCATION IN KYRGYZSTAN: CURRENT STATUS, CHALLENGES, AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT